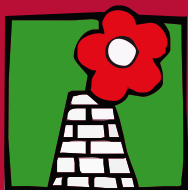

sunce

zelena istra

SUDJELOVANJE JAVNOSTI U ZAŠTITI PRIRODE

1. UVOD

Publikacija je nastala u okviru projekta "Mobilizacija javnosti za sudjelovanje u postupcima procjene utjecaja na okoliš" (CARDS 2004-0102-0105).

Uloga javnosti u zaštiti prirode je višestruka, a zahtjev za njenim sudjelovanjem nalazi se u nizu međunarodnih i nacionalnih zakonskih dokumenata. Javnost ima značajnu ulogu u procjenama utjecaja na prirodu, kao i prilikom određivanja budućih zaštićenih područja. Uključivanje javnosti u planiranje aktivnosti u postojećim zaštićenim područjima preduvjet je za postizanje skladnog suživota čovjeka i prirode.

O projektu

U mnogim državama primjećeni su pozitivni trendovi sve većeg konzultiranja, odnosno sudjelovanja javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš i prirodu. Unatoč činjenici da se postupak procjene utjecaja na okoliš u našoj državi provodi još od ranih 90-ih, sudjelovanje javnosti u tim procedurama još uvijek je nedovoljno razvijeno.

Oni koji utječu na okoliš obično su daleko moćniji od onih koji su pogođeni utjecajem na okoliš. Mali broj investitora se zaista trudi upoznati javnost o detaljima projekata koje provode, te saznati mišljenje javnosti o projektu i njegovom utjecaju na prirodu i okoliš, a samim time i na kvalitetu života.

Vrlo malo tijela nadležnih za provedbu postupka procjene utjecaja na okoliš želi utrošiti vrijeme i sredstva potrebna za adekvatno informiranje i ispitivanje mišljenja zainteresirane javnosti.

No, bez pravovremenog i učinkovitog uključivanja javnosti, ne može ni biti kvalitetne procjene utjecaja na okoliš ili odlučivanja.

Brojni primjeri pokazali su kako pravovremeno uključivanje javnosti u konačnici snižava ukupne troškove projekta.

Svrha projekta "Mobilizacija javnosti za sudjelovanje u postupcima procjene utjecaja na okoliš" je unaprijeđenje sudjelovanja javnosti u procedurama procjene utjecaja na okoliš i prirodu, te osnaženje primjene novih zakonskih propisa, usklađenih s relevantnim europskim direktivama (Direktive o sudjelovanju javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš i strateške procjene utjecaja na okoliš).

Uvođenje novih zakonskih mogućnosti za sudjelovanje javnosti nije samo po sebi dovoljno - javnost se mora informirati o tome koji su joj mehanizmi na raspolaganju i kako se njima koristiti.

Projektom se provode aktivnosti usmjerene podizanju svijesti javnosti o važnosti aktivnog sudjelovanja u procedurama procjena utjecaja na okoliš i prirodu, putem informiranja i treninga o mehanizmima sudjelovanja namijenjenih udrugama za zaštitu okoliša, široj javnosti i lokalnoj upravi.

Dok država radi na stvaranju administrativne strukture i potrebnih kapaciteta za provođenje novih propisa i organizira obučavanje svojih službenika, ovim je projektom planirano obučavanje okolišnih udruga i šire javnosti.

Realizaciju projektnih aktivnosti provodi Udruga Zelena Istra u suradnji s Udrugom Sunce iz Splita, te s udrugama Zeleni Osijek iz Osijeka, Eko-Pan iz Karlovca, Franjo Košćec iz Varaždina i Divina Natura iz Metkovića.

Trajanje projekta je od 29. lipnja 2007. do 29. prosinca 2008. godine.

2. SUDJELOVANJE JAVNOSTI U ZAŠTITI PRIRODE

Sudjelovanje javnosti je preduvjet za uspješnu zaštitu prirode. Zaštićena područja najčešće su pod većim ili manjim utjecajem čovjeka i ne mogu se promatrati kao zatvoreni sustavi. To su područja na kojima je uz pomoć razvoja upravljanja i dijaloga s korisnicima, posebice lokalnim stanovništvom, potrebno uspostaviti suživot između čovjeka i prirode. Ljudske aktivnosti na ovim područjima ne smiju narušavati neophodnu ravnotežu potrebnu za život pojedinih vrsta i/ili funkcioniranje staništa zbog kojih je područje postalo zaštićeno, ali zaštita ne smije ugroziti ni čovjekov opstanak.

O javnosti, posebice stanovništvu zaštićenog područja, ovisi hoće li se zaštita zaista primjenjivati te hoće li to područje zadržati prirodne vrijednosti zbog kojih je zaštićeno. Jedino je uz sudjelovanje javnosti moguće uspješno kreirati politiku i donositi odluke koje se tiču budućnosti zaštićenih područja i njihovih stanovnika.

ARHUŠKA KONVENCIJA - Konvencija o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša (NN, međunarodni ugovori 1/07)

Arhuška konvencija je najvažniji međunarodnopravni dokument kojim se omogućava sudjelovanje javnosti prilikom izrade planova, programa i politika koji se odnose na okoliš (članak 7. i 8. Konvencije). Republika Hrvatska je ratificirala Arhušku konvenciju krajem prosinca 2006., a Konvencija je stupila na snagu 25. lipnja 2007. godine. Odredbe Konvencije o sudjelovanju javnosti implementirane su u hrvatsko zakonodavstvo putem Zakona o zaštiti okoliša (NN 110/07) i Zakona o zaštiti prirode (NN 70/05), i temeljem njih donesenih provedbenih akata (Pravilnik o procjeni utjecaja zahvata za prirodu, Uredbe o sudjelovanju javnosti,...).

3. ZAŠTO ČUVATI PRIRODU?

Možda nam se podaci o izumiranju velikog broja vrsta i nestanku staništa u posljednjih nekoliko desetljeća čine nevažnima, no s druge strane svakim nas danom brojni dokazi podsjećaju na činjenicu kako štiteći prirodu štitimo sami sebe.

O kvaliteti vode koju pijemo, zraka koji dišemo i hrane koju jedemo u konačnici ovisi kvaliteta naših života.

Svaka vrsta, biljna ili životinjska, svako stanište čine dio ekosustava koji ima svoju ulogu u proizvodnji svih osnovnih tvari za život. Ekosustavi su zaslužni za regulaciju kvalitete zraka i čišćenje vode, regulaciju klime, erozije, opskrbljuju nas neophodnom hranom, ali i vlaknima, gorivom, lijekovima...

Ekosustavi sudjeluju u procesima stvaranja tla, fotosintezi i odgovorni su za procese kruženja vode i hrane.

Sve nabrojane, a i druge usluge koje nam ekosustavi pružaju, rezultat su složenih procesa i interakcija svih sastavnica pojedinih ekosustava, odnosno svih biljnih i životinjskih vrsta, kao i staništa. Uništavajući ih, nepovratno narušavamo ravnotežu dovodeći u pitanje i vlastiti opstanak.

Konvencija o biološkoj raznolikosti (NN, međunarodni ugovori 6/96)

Temeljni je međunarodni sporazum u zaštiti prirode. Glavni ciljevi Konvencije su očuvanje biološke raznolikosti, održivo korištenje njenih sastavnica te pravedna raspodjela dobrobiti koje proizlaze iz korištenja genetskih izvora. Republika Hrvatska je ratificirala Konvenciju 1996., a od 1997. punopravna je stranka.

Članak 14. stavak 1. točka. A: „Svaka stranka će, koliko je to moguće i prikladno, uvoditi odgovarajuće postupke za procjenu utjecaja planiranih projekata na okoliš koji bi mogli imati nepovoljan utjecaj na biološku raznolikost, s ciljem da se takav utjecaj izbjegne ili umanji, te će gdje je to prikladno, omogućiti sudjelovanje javnosti u takvim postupcima“

4. ZAŠTITA PRIRODE U REPUBLICI HRVATSKOJ

EKOLOŠKA MREŽA

Republika Hrvatska se odlikuje iznimnim prirodnim bogatstvom, a ekološka mreža predstavlja sustav njenih najvrijednijih područja prirode. Na ovim područjima obitavaju nacionalno i međunarodno ugrožene biljne i životinjske vrste, nalaze se ugrožena staništa, ekološki sustavi i krajobrazi. Područja ekološke mreže u RH prikazana su na kartama koje je moguće pogledati na web stranici Državnog zavoda za zaštitu prirode (www.dzpz.hr)

Zaštićenim područjima upravljaju javne ustanove. Javne ustanove donose planove upravljanja za područja ekološke mreže u njihovoj nadležnosti.

Sudjelovanje javnosti u postupku izrade planova upravljanja za zaštićena područja unutar ekološke mreže od ključne je važnosti, jer bez potpore javnosti nije moguća kasnija provedba planova. Bez komunikacije s javnošću nemoguće je ostvarivanje ciljeva u zaštiti prirode.

Ekološka mreža je sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti (članak 2. Zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Ekološka mreža Republike Hrvatske proglašena je 2007. Uredbom o proglašenju ekološke mreže (NN 109/07).

Planove upravljanja zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže koja su ujedno i zaštićena područja, javne su ustanove dužne donijeti u roku od 2 godine od dana stupanja na snagu Uredbe (do studenog 2009.)

Zakon o zaštiti prirode (NN 70/05)

Temeljni je zakon kojim se uređuje sustav zaštite i cjelovitog očuvanja prirode i njezinih vrijednosti. Jedno od temeljnih načela zaštite i očuvanja prirode, sudjelovanje javnosti, izraženo je kroz odredbu članka 4. Zakona o zaštiti prirode koji propisuje da javnost ima pravo na slobodan pristup informacijama o stanju prirode, pravo na pravodobno obavješćivanje o štetama u prirodi i o poduzetim mjerama za njihovo uklanjanje, te pravo na mogućnost sudjelovanja u odlučivanju o prirodi.

Člankom 166. Zakona o zaštiti prirode propisano je da se sudjelovanje javnosti mora osigurati tijekom izrade propisa, odnosno akata o proglašavanju zaštićenih prirodnih vrijednosti, planova upravljanja zaštićenim područjima, i planova korištenja prirodnih dobara, kao i opće primjenjivih i pravno obvezujućih propisa i dokumenata u području zaštite prirode.

Prilikom poduzimanja zahvata na području Ekološke mreže potrebno je provesti procjenu utjecaja zahvata za prirodu. Za one zahvate za koje je obvezna procjena utjecaja na okoliš, procjena utjecaja zahvata za prirodu provodi se u okviru procjene utjecaja na okoliš.

U slučajevima kada se ne provodi procjena utjecaja na okoliš, a zahvat može imati bitan utjecaj na područje ekološke mreže u smislu ugrožavanja biljne ili životinjske vrste ili staništa zbog kojih je područje zaštićeno, provodi se postupak procjene utjecaja zahvata za prirodu.

Pravilnik o procjeni utjecaja zahvata za prirodu (NN 89/07)

Ovim Pravilnikom definiran je postupak procjene utjecaja zahvata za prirodu, a provodi ga Ministarstvo kulture uz suradnju sa Državnim zavodom za zaštitu prirode kao stručnim tijelom koje izrađuje stručnu podlogu temeljem koje se određuju kompenzacijski uvjeti i jamčevina .

Javnost se u postupak uključuje tek u posljednjoj četvrtoj fazi procjene utjecaja zahvata za prirodu, odnosno u fazi utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uvjeta, što je regulirano odredbama članaka 15. – 18. Pravilnika.

Postupak utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uvjeta započinje podnošenjem zahtjeva nositelja zahvata koji upućuje Vladi RH putem Ministarstva kulture. U postupku se utvrđuje postoje li imperativni razlozi prevladavajućeg javnog interesa nad javnom koristi. Ukoliko se utvrdi da navedeni razlozi postoje, planirani zahvat je moguće odobriti uz utvrđivanje kompenzacijskih uvjeta. Ministarstvo kulture obavještava javnost putem interneta, javnih glasila i sredstava javnog informiranja o zahtjevu nositelja zahvata i pokretanju postupka utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa.

U postupku utvrđivanja prevladavajućeg javnog interesa i kompenzacijskih uvjeta, Ministarstvo kulture prikuplja pisane primjedbe i prijedloge javnosti u roku od 15 dana od dana objave Izvješća o provedenoj Ocjeni drugih pogodnih mogućnosti. Na svojoj internetskoj stranici Ministarstvo objavljuje očitovanje na primjedbe i prijedloge javnosti u roku od 30 dana. Prevladavajući javni interes utvrđuje se uz prethodno provedenu javnu raspravu, a dopuštenje za provedbu zahvata izdaje Vlada RH..

5. EKOLOŠKA MREŽA, REPUBLIKA HRVATSKA I EUROPSKA UNIJA

MREŽA NATURA 2000

Na razini Europske unije zaštita biološke raznolikosti počiva na osnivanju Nature 2000. Natura 2000 je ekološka mreža Europske unije koja obuhvaća zaštićena područja unutar svake od zemalja članica. Ova područja važna su za očuvanje ugroženih vrsta i staništa. Države članice reguliraju zaštitu područja Natura 2000 kroz vlastito zakonodavstvo, prema načelima održivog razvitka i u skladu s relevantnim direktivama. Područja ekološke mreže u Europskoj uniji čine površinu od oko 850.000 km² koja obuhvaća preko 26 000 zaštićenih područja, što predstavlja oko 20% ukupnog teritorija Europske unije.

Pravna zaštita biološke raznolikosti na nivou Europske unije regulirana je Direktivom o očuvanju prirodnih staništa i divljih životinjskih i biljnih vrsta (Direktiva o staništima, 92/43/EEC) i Direktivom o zaštiti divljih ptica (Direktiva o pticama, 79/409/EEC).

Ove Direktive predstavljaju temelj za osnivanje Nature 2000. Područja Nature 2000 svake od država članica EU obuhvaćaju posebna područja zaštite (Special Areas of Conservation-SAC) u skladu s Direktivom o staništima (Habitats Directive). Sukladno Direktivi o pticama (Birds Directive) za ptičje vrste odabiru se Područja posebne zaštite (Special Protection Areas - SPA), također kao sastavni dio Nature 2000.

Cilj Direktive o staništima je doprinijeti očuvanju bioraznolikosti kroz očuvanje prirodnih staništa kao i divlje flore i faune na području Europske unije.

Direktiva o pticama se odnosi na očuvanje svih vrsta ptica koje se prirodno pojavljuju u divljem stanju na europskom teritoriju i pokriva zaštitu, gospodarenje i kontrolu tih vrsta, te postavlja pravila za njihovu eksploataciju.

Direktiva o staništima (Habitats Directive) osigurava sudjelovanje javnosti kroz odredbe članka. 6. stavka 3.: „Svaki plan ili projekt koji nije direktno povezan ili koji nije nužan za upravljanje područjem ali je vjerojatno da ima značajan utjecaj na to, bilo samostalno ili u kombinaciji s drugim planovima ili projektima, biti će podložan odgovarajućim procjenama o njegovom utjecaju na područje u pogledu zaštitnih ciljeva. Nadležna nacionalna tijela složit će se s planom ili projektom pošto se uvjere da neće negativno utjecati na očuvanje dotičnog područja, a nakon što su po potrebi proveli javnu raspravu“.

USPOSTAVA MREŽE NATURA 2000 U REPUBLICI HRVATSKOJ

Jedna od obveza Republike Hrvatske u okviru procesa pristupanja Europskoj uniji je uspostava mreže Natura 2000 u RH. Mreža Natura 2000 u određenoj državi izrađuje se na temelju znanstvenih podataka i procjena o ugroženosti i rasprostranjenosti staništa i vrsta navedenih u Dodacima (Anexima) spomenutih direktiva. RH će tijekom predpristupnih pregovora imati priliku u Dodatke direktiva uvrstiti nove vrste i stanišne tipove specifične i važne za našu zemlju. Prema procjenama Državnog zavoda za zaštitu prirode 30-50% teritorija RH bit će obuhvaćeno mrežom Natura 2000.

U pojedinim državama tijekom predpristupnih pregovora organizacije civilnoga društva pripremaju tzv. „shadow list“ odnosno listu područja koja bi prema njihovom mišljenju trebala činiti Naturu 2000. To je još jedna prilika da javnost sudjeluje u kreiranju budućih zaštićenih područja Natura 2000.

Ekološka mreža RH predstavlja podlogu za određivanje budućih područja Natura 2000.

Zajedno s pripremom prijedloga o područjima Natura 2000 potrebno je provoditi proces konzultacija s vlasnicima zemljišta te fizičkim i pravnim osobama koje će biti zadužene za upravljanje tim područjima.

Na dan pristupanja Europskoj uniji, Republika Hrvatska će morati imati i gotov prijedlog područja za uvrštavanje (proposed Sites of Community Interest – pSCIs) u europsku ekološku mrežu utvrđenih prema kriterijima Direktive o staništima (Dodatak III).

Na osnovu prijedloga Europska komisija i država članica na tzv. Biogeografskim seminarima, konačno utvrđuju koja će područja činiti Naturu 2000.

Područja Natura 2000 Vlada RH će proglasiti uredbom sukladno članku 60. Zakona o zaštiti prirode.

BIOGEOGRAFSKE REGIJE I PRATEĆI SEMINARI

Osnivanje Nature 2000 na europskoj razini obrađuje se po biogeografskim regijama. Regije su izdvojene temeljem vegetacijske karte Europe u cilju olakšavanja rada na ovoj problematici. Od ukupno deset biogeografskih regija kroz Hrvatsku se protežu četiri (panonska, kontinentalna, alpska i sredozemna).

U procesu određivanja područja mreže Natura 2000 za državu koja je tek pristupila Europskoj uniji, biogeografski seminari koji se održavaju za pojedine biogeografske regije igraju ključnu ulogu. Tijekom seminara, za svaku biogeografsku regiju provodi se evaluacija prijedloga područja države članice za uvrštavanje u europsku ekološku mrežu.

Uobičajeno je da ispred svake države koja pregovara prisustvuju predstavnici ministarstva nadležnog za pitanja zaštite prirode, nekoliko znanstvenika-stručnjaka, predstavnici organizacija civilnoga društva te zainteresirane strane kao promatrači (npr. ministarstvo poljoprivrede, udruženja šumara i sl.). Osim predstavnika zemalja tu su i predstavnici Europske komisije, institucija European Topic Center koja daje stručnu podršku EU u provedbi zaštite prirode, te nezavisni stručnjaci pozvani od strane Europske komisije.

Na seminaru se za svaku državu prolazi kroz listu staništa i vrsta iz Direktive o staništima te se za svaku od njih raspravlja je li predložena dovoljna površina i adekvatna područja za njihovu zaštitu, odnosno je li država članica mora uvrstiti neka nova područja na listu mreže Natura 2000.

Sudjelovanje javnosti omogućeno je kroz sudjelovanje predstavnika civilnog sektora na biogeografskim seminarima. Ovi predstavnici svojim argumentima imaju mogućnost korigirati prijedlog države i „prisiliti“ ih da uvrste značajna područja koja zbog lobija ili nekog drugog razloga nisu uvrštena na listu.

Tek po završetku biogeografskih seminara i bilateralnih pregovora nove države članice s Europskom komisijom utvrđena područja stječu naziv Natura 2000. Ipak, sva područja koja su bila uključena u prijedlog do trenutka proglašenja područjem Natura 2000 uživaju preventivnu zaštitu.

6. ŽIVJETI NA PODRUČJU NATURE 2000

U Natura 2000 područjima uvode se određena ograničenja, odnosno zabranjuju radnje koje bi mogle ugroziti biljne ili životinjske vrste ili staništa zbog kojih je područje zaštićeno.

To ne znači da su sve socio-ekonomske aktivnosti zabranjene, već da će se morati voditi računa da ljudske aktivnosti u ovim područjima ne nanose štetu ugroženim biljnim i životinjskim vrstama koje tu obitavaju.

S druge strane, brojne su prednosti života na područjima Natura 2000 kao i mogućnosti za različite ekonomske aktivnosti te dobivanje novčanih poticaja za iste. Na ovim područjima najčešće ljudi zarađuju baveći se poljoprivredom, šumarstvom, ribarstvom i dr., a načini bavljenja ovim aktivnostima većinom zahtjevaju tek manje korekcije dotadašnjeg načina korištenja kako bi se uskladili sa zahtjevima očuvanja ugroženih vrsta i staništa.

Ne smije se zanemariti vrijednost ovih područja kada se razmatra kvaliteta života, čista voda, tlo i zrak, mogućnosti razvoja turizma kao i proizvodnje ekoloških proizvoda.

Natura 2000 je prilika za promoviranje razvojnih modela, koji se baziraju na prirodnim vrijednostima i omogućuju lokalnom stanovništvu ekonomsku dobrobit, dok istovremeno ne ugrožavaju prirodne izvore zbog kojih je ekonomska dobrobit nastala.

FINANCIRANJE PODRUČJA NATURA 2000

Brojni su izvori financiranja područja Natura 2000 u državama članicama Europske unije. Putem ovih izvora mogu se sufinancirati različite vrste aktivnosti koje doprinose zaštiti i očuvanju bioraznolikosti na ovim područjima te omogućuju razvoj koji respektira i čuva prirodne resurse regija za dobrobit sadašnjih i budućih generacija. To su trenutno europski strukturalni fondovi, kohezijski fond, europski fond za ruralni razvoj, europski fond za ribarstvo, financijski instrumenti namijenjeni okolišu (LIFE +) kao i program namijenjen znanstvenim institucijama.

Ipak, konkretne mogućnosti za financiranje područja Natura 2000 određuju nacionalni i regionalni razvojni programi koje kreiraju države članice. **U postupku kreiranja ovih programa također mogu sudjelovati organizacije civilnog društva te zagovarati za svoje ciljeve.**

U Republici Hrvatskoj temelji financiranja zaštićenih područja propisani su odredbama Zakona o zaštiti prirode (čl.61), dok će pristup gore navedenim fondovima biti omogućen danom pristupanja u EU. Očuvanje ugroženih divljih svojti, zavičajnih udomaćenih svojti i ugroženih stanišnih tipova na područjima ekološke mreže podupirati će se novčanim poticajima i naknadama, te povoljnim kreditiranjem radnji kojima se doprinosi zaštiti prirode sukladno Zakonu o zaštiti prirode i posebnim propisima, te nacionalnom Poljoprivredno-okolišnom

7. PRAVNA ZAŠTITA PODRUČJA NATURA 2000 U OKVIRU EUROPSKE UNIJE

Pravna zaštita prirode i područja Natura 2000 prvenstveno se ostvaruje u okviru nacionalnog pravnog sustava. U slučajevima kada ne funkcioniraju pravni mehanizmi zaštite u državama članicama, rješenje problema moguće je potražiti kroz institucije Europske unije. Nevladine organizacije i pojedinci *nemaju* direktan pristup Europskom sudu pravde, ali se mogu obratiti Europskoj komisiji (DG Environment) i izvijestiti ih o slučaju kršenja prava Europske unije.

Europska komisija ili druga država članica *može* pokrenuti sudski postupak pred Europskim sudom pravde protiv države članice koja ne poštuje zakonske odredbe Europske unije o zaštiti prirode (primjer Poljske – izgradnja autoceste kroz područje Natura 2000).

EUROPSKI SUD PRAVDE

Sud pravde Europske unije (The Court of Justice of the European Communities) ima sjedište u Luxembourgu i sastoji se od 15 sudaca i 9 glavnih odvjetnika koje sporazumno imenuju države članice na razdoblje od 6 godina.

Europska komisija i svaka država članica ovlaštena je Sudu podnijeti tužbu protiv države članice koja ne provodi pravo Europske unije. Utvrdi li Sud da je tužba osnovana, država članica protiv koje je donesena presuda dužna je provesti presudu Suda. Ako to ne učini, Sud je ovlašten u ponovljenom postupku, novčano je kazniti.

8. Više o sudjelovanju javnosti u zaštiti prirode:

- <http://mojapuo.zelena-istra.hr>
- www.ceeweb.org
- www.justiceandenvironment.org
- www.ec.europa.eu/environment/nature/info/
- www.panda.org
- www.iucn.org
- www.entereurope.hr

IMPRESSUM

Izdavač:
Udruga za prirodu, okoliš i održivi
razvoj Sunce

Urednice:
Gabrijela Medunić-Orlić, Mirela
Bilokapić

Projekt:
"Mobilizacija javnosti za
sudjelovanje u postupcima
procjene utjecaja na okoliš"
(CARDS program Europske unije
za Hrvatsku, ugovor br. 2004-
0102-010502 sklopljen s
Ministarstvom financija Republike
Hrvatske, Središnja jedinica za
financiranje i ugovaranje)

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji
ne odražavaju nužno stavove
Europske komisije.

Grafičko oblikovanje:
Siniša Nosil

Tisak:
Grafex d.o.o.

Naklada :
10 000 primjeraka

Split, 2008. godine

Udruga za prirodu, okoliš i održivi razvoj SUNCE

Obala HNP 7/III

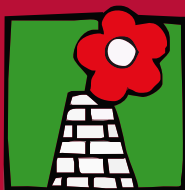
HR -21000 Split

Tel: +385 (0)21 360 779

Fax: +385 (0)21 317 254

www.sunce-st.org

info@sunce-st.org

zelena istra

Zelena Istra

Gajeva 3

HR - 52100 Pula

Tel. i faks: +385 (0)52 506 065

www.zelena-istra.hr

udruga-zelena-istra@pu.t-com.hr

Voditeljica projekta :

Dušica Radojčić

dusica.radojčić@zelena-istra.hr

"This publication has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of Association Sunce and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union."